

UNIWERSYTET PEDAGOGICZNY im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków
www.up.krakow.pl

tel. 12 662 6014, fax 12 637 2243
e-mail: info@up.krakow.pl

Dr hab. Joanna Rokita-Jaśkow, prof. UP

17.11.2017

Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków

Instytut Neofilologii

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Katarzyna Bańki pt. „*The specificity of Chinese and its impact on the acquisition of spoken and written Chinese by Polish student beginners*”.

Przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska stanowi jedno z nielicznych badań nt. przyswajania języka chińskiego przez początkujących dorosłych na gruncie polskim. Należy podkreślić, że zarówno dydaktyka języka chińskiego, jak i badania glottodydaktyczne w tym zakresie stanowią pewne novum, gdyż jak zaznacza Autorka rozprawy, popularność języka chińskiego w świecie wzrasta od ok. roku 2000 wraz z otwarciem się gospodarki Chin na świat, a także popularyzacją jego nauki przez Instytut Konfucjusza w rozmaitych placówkach na świecie, również stowarzyszonych z jednostkami uczelnianymi. Z uwagi na dystans językowy pomiędzy językiem chińskim i językami indoeuropejskimi, takimi jak polski i angielski, nie można bezpośrednio zastosować obecnej wiedzy nt. przyswajania i nauczania języka obcego uzyskanej głównie w drodze badań języków indoeuropejskich do nauczania języka chińskiego. Stąd uważam rozprawę mgr Katarzyny Bańki za oryginalny wkład w rozwój glottodydaktyki.

Niniejsza rozprawa składa się z 7-miu rozdziałów, łącznie liczących 255 stron oraz liczne załączniki (w sumie 323 strony). Pierwsze 4 rozdziały to część teoretyczna, w której Autorka charakteryzuje specyfikę języka chińskiego, niejako od podstaw wprowadzając czytelnika w jego tajniki. Rozdział pierwszy przedstawia krótki rys historyczny nt. rozwoju języka chińskiego, jego dialektów, a w szczególności mandaryńskiego. Charakteryzuje jego cechy tj. tonalność, sylabiczną strukturę, budowę fonetyczną, a także alfabet oparty na alfabecie łacińskim. Rozdział drugi przedstawia znaczenie znaków chińskich (hanzi) oraz podkreśla wagę sposobu stawiania poszczególnych kresek. W rozdziale trzecim Autorka porównuje dialekt mandaryński z językami indoeuropejskimi (polskim, angielskim). Prezentuje różnice w gramatyce, zaznaczaniu rodzaju, strukturze zdania, a także systemie piśmiennictwa. Rozdział czwarty stanowi z kolei opis rozwoju popularności języka chińskiego jako tło do przedstawionego później badania. Przedstawia również możliwości nauki tego języka w Instytutach Konfucjusza lub na uczelniach (w szczególności na Uniwersytecie

Śląskim), charakteryzuje wykorzystywane w nich metody i podręczniki, a także pokazuje możliwości wykorzystania zasobów internetowych.

Kolejne 3 rozdziały stanowią część empiryczną rozprawy. W rozdziale 5-tym doktorantka opisuje uczestników, metody i narzędzia badawcze wykorzystywane w dwóch badaniach: badaniu wstępnym, porównującym organizację i metodykę nauczania języka chińskiego za granicą (Hiszpania, Chiny) oraz badanie główne przedstawiające proces nauczania i uczenia się go w Polsce, na Uniwersytecie Śląskim. W rozdziale 6-stym Autorka prezentuje i omawia przedstawione wyniki, natomiast w ostatnim (7-dym) przedstawia wnioski płynące z przeprowadzonego badania dla dydaktyki sinologicznej.

Głównym celem rozprawy jest ukazanie specyfiki nauczania języka chińskiego z perspektywy nauczyciela, a także wynikających z niej trudności dla uczącego się (perspektywa studenta). Docelowo Autorka zamierza opracować modelowy programu nauczania języka chińskiego na polskich uczelniach wyższych, gdyż wyłączwszy Instytut Orientalistyki Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie nauczanie języka chińskiego jest prowadzone od roku 1933, pozostałe ośrodki posiadają małe doświadczenie w jego nauczaniu. Każda jednostka prowadząca nauczanie języka chińskiego opracowuje własne metody nauczania, często bazując na doświadczeniach innych, w tym ośrodków zagranicznych, a także na dydaktyce innych języków, najczęściej języka angielskiego, gdyż dydaktyka tego języka ma najdłuższe tradycje i największe osiągnięcia w zakresie opracowanych metod, narzędzi, technik oraz badań w zakresie akwizycji. Wydaje się, że takie też było zamierzenie Autorki, która płynnie posługuje się językiem angielskim oraz chińskim jako językiem 3-cim. Bazując częściowo na własnych doświadczeniach jako uczącej się języków angielskiego i chińskiego Autorka zastanawia się, czy można bezpośrednio przenieść metodykę nauczania j. angielskiego do nauczania j. chińskiego, biorąc pod uwagę specyfikę języka chińskiego z jednej strony, a także tzw. dystans językowy pomiędzy angielskim i polskim z jednej strony, a j. chińskim z drugiej. Stąd uzasadnionym wydaje się wybór j. angielskiego do napisania pracy, mimo że kierowana jest ona do odbiorcy polskiego.

Nie mam większych uwag do przedstawianych treści w części teoretycznej. Autorka wyczerpująco i zrozumiale charakteryzuje aspekty teoretyczne i praktyczne związane z nabywaniem języka chińskiego. Ma szeroką wiedzę na temat dostępnych podręczników, w tym wydanych za granicą, a także zasobów internetowych, aplikacji i słowników online. Mimo że wiele z przedstawionych informacji ma charakter podręcznikowy, ich przedstawienie wydaje się konieczne dla pełnego zrozumienia przedstawionego badania. Pewne zastrzeżenie budzi fakt, że Autorka charakteryzując język chiński często odnosi się do podstawowych podręczników tego języka autorstwa K. Kostrzębskiej (2007) i Z. Burskiej (2008), natomiast w ogóle nie wspomina o znaczącej rozprawie dr hab. Ewy Zajdler nt. glottodydaktyki sinologicznej w odniesieniu do skali ESOKJ z 2010 r.

W części empirycznej Autorka przedstawia wyniki projektu dydaktycznego składającego się z badania wstępnego i badania właściwego przeprowadzonego na

Uniwersytecie Śląskim. Autorka zmierzyła się z ogromną ilością materiału dydaktycznego (porównania programów nauczania i podręczników) i badawczego.

Z powodu braku jednolitych programów i standardów nauczania j. chińskiego w Polsce Autorka musiała się odnieść do doświadczeń innych ośrodków w nauczaniu tego języka, co uczyniła w pierwszej fazie projektu w tzw. badaniu wstępnym, porównując metodykę nauczania, sposób organizacji nauczania, a także materiały i osiągnięcia studentów hiszpańskich na uniwersytecie w Sewilli, jak i dorosłych Koreańczyków uczących się j. chińskiego na kursie letnim organizowanym przez Uniwersytet Szanghajski.

W badaniu głównym Autorka przedstawia sposób nauczania języka chińskiego na Uniwersytecie Śląskim oraz proces uczenia się go przez tamtejszych studentów. Biorąc pod uwagę cel pracy, wybór metody studium przypadku wydaje się być w tym przypadku również uzasadnionym. Autorka opisuje program nauczania, podręczniki, kryteria i narzędzia oceniania, sposoby realizacji programu, postępy w nauczaniu, a także dylematy związane z podtrzymaniem motywacji uczących się, strategii radzenia sobie z trudnościami itp. Głównym celem pracy jest opracowanie optymalnego kursu języki chińskiego dla początkujących studentów - Polaków. Autorka zwróciła uwagę na konieczność wykorzystania metody gramatyczno-tłumaczeniowej w nauce rozumienia tekstu, konieczność spiralnego powtarzania wprowadzanych znaków *hanzi* i tonów, oraz stosowania strategii asocjacji.

Choć nie ulega wątpliwości, że Autorka jest dobrym dydaktykiem i znawcą tematu, mam pewne zastrzeżenia, co do samej natury przeprowadzonego badania. Po pierwsze sądzę, że Autorka w jednej pracy chciała poruszyć zbyt wiele aspektów naraz. Myślę, że dla spójności pracy lepiej by było, gdyby doktorantka dogłębnie skupiła się na 1-2 zagadnieniach, np. na procesie przyswajania wymowy lub gramatyki, doskonaleniu rozumienia tekstu, opanowywaniu strategii uczenia się, stosunku do nauki lub wpływie dystansu językowego itp. Wszystkie te kwestie poruszane są w pracy, jednak dość skrótowo i enigmatycznie. Autorka wspomina te terminy, nie odnosząc się chociażby do badań prowadzonych nad tymi aspektami w przyswajaniu J2.

Po drugie, postawione pytania/cele badawcze są w zasadzie tylko dwa i są one bardzo ogólne. Uważam, że postawienie bardziej szczegółowych pytań badawczych, uporządkowałoby sposób prezentowania wyników (wzbogacając je o dokładne dane ilościowe) Z kolei w prezentacji wyników badań zalecałabym bezpośrednie odnoszenie się do postawionych pytań badawczych lub wprowadzenie podsekcji opatrzonej odpowiednimi tytułami, pozwalającymi czytelnikowi lepiej się zorientować, jakie zagadnienia Autorka omawia.

Wybór metody studium przypadku niesie ze sobą jeszcze jedno niebezpieczeństwo: mianowicie zbyt wiele faktów jest przytaczanych przez Autorkę w sposób anegdotyczny. Przykładowo w Tabeli 52 (str. 197) podaje, że nauczanie zorientowane na ucznia stanowiło

40% czasu lekcyjnego, a np. nauczanie z dominującą rolą nauczyciela 10%. Nie jest jasnym w jaki sposób, badaczka określiła ten czas i proporcje. Podobnie przedstawiono wiele innych wyników, np. tabele 48, 49. Doceniam dążenie do syntezy, poprzez zebranie wyników obserwacji w tabeli, jednak zauważam brak na poparcie słów Autorki chociażby ilościowych danych w postaci wyników testów, kwestionariuszy czy kart obserwacyjnych z zajęć. Dane surowe mogłyby być przedstawione w załączniku jako dowód na rzetelne przeprowadzenie ww. badań. Autorka zbyt często stosuje uogólnione stwierdzenie, że studenci mają z jakimś zagadnieniem trudność, nie pokazując na poparcie swoich słów konkretnych wyników. Uważam jednak, że dla udokumentowania tych tez Autorka powinna przedstawić konkretne wyniki z każdego testu dla każdego studenta (np. w załączniku) i/lub średnie dla całej grupy. Również dla poparcia tezy o używaniu określonych strategii wskazanym by było np. zacytować wypowiedzi studentów, uzyskane w toku obserwacji zajęć, jako przykład zebranych danych jakościowych. W prezentacji wyników badania Autorka ogranicza się do przedstawienia procentowych wyników uzyskanych odpowiedzi (np. Fig. 36, Fig. 41), nie stosując innych parametrów statystyk opisowych.

Wadą jest również brak przedstawienia wszystkich narzędzi badawczych, na podstawie których Autorka wyciąga powyższe wnioski. W opisie badania Autorka ogranicza się do wzmianki o licznych narzędziach (str. 147). Czytelnik nie ma możliwości dowiedzenia się, w jaki sposób je skonstruowano i w jaki sposób pomagają znaleźć odpowiedź na pytania badawcze. W załączniku znajdujemy ankiety skierowane do studentów hiszpańskich i Uniwersytetu Śląskiego, a także przykłady testów wykorzystywanych przez Autorkę, brak jednak informacji, kiedy (w jakim punkcie czasowym) dany test był wykorzystywany i jakie były jego wyniki.

Na końcu trudno nie wspomnieć o licznych błędach redakcyjnych polegających albo na braku odstępów pomiędzy wyrazami lub na użyciu błędnych liter w słowach. Błędy takie pojawiają się dość systematycznie w całej pracy, co nie najlepiej świadczy o staranności Autorki, tym bardziej że są one łatwe do wyeliminowania, gdyż program Word zaznacza wszystkie nieprawidłowości. Myślę, że skrupulatność taka jest szczególnie istotna również u specjalisty zajmującego się językiem chińskim, w którym to duże znaczenie przykłada się do każdej kreski pisanego znaku. Zalecam również na przyszłość dokładniejsze opisywanie zawartości tabel i wykresów, a nie tylko 'Test results' (Fig. 36).

Wszystkie powyższe uwagi dotyczą przed wszystkim warstwy metodologicznej pracy i mają na celu udoskonalenie warsztaty badawczego Doktorantki w przyszłości. Nie dyskredytują one wartości merytorycznej pracy. Ponieważ niewiele jest opracowań nt. przyswajania języka chińskiego w ogóle, a tym bardziej na gruncie polskim, pewne niedociągnięcia w pracy tłumaczyć może fakt, że Autorka musiała wielokrotnie rozstrzygać pewne dylematy dydaktyczne i badawcze samodzielnie, nie mogąc się odwołać do podobnych badań w tym zakresie.

Podsumowując, uważam że rozprawa doktorska mgr Katarzyny Bańki jest nowatorska na gruncie polskim i jest cennym przyczynkiem dla rozwoju dydaktyki sinologicznej, która, jak wynika z pracy, znacząco różni się od dydaktyki języków zachodnio-europejskich. Moje uwagi dotyczące warsztatu badawczego mają na celu ukierunkowanie doktorantki również w kierunku dalszej pracy badawczej nad przyswajaniem języka chińskiego, gdyż jak możemy wnioskować z przedstawionej rozprawy jest to wciąż obszar słabo znany i pozostawiający wiele do zbadania. Doceniam olbrzymią skalę projektu badawczego, tj. prowadzenie badań porównawczych w kilku instytucjach, a także próbę diagnozy problemów, z jakimi spotykają się uczący się języka chińskiego w początkowych etapach nauki. Mimo pewnych niedociągnięć metodologicznych, uważam że doktorantka potrafi samodzielnie stawiać pytania, znajdować na nie odpowiedzi z wykorzystaniem samodzielnie opracowanych narzędzi, jest świadomym i refleksyjnym praktykiem, a także posiada szeroką wiedzę ogólną z zakresu językoznawstwa.

Biorąc te walory pod uwagę, stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Katarzyny Bańki spełnia warunki określone w art.13.1. ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym tj. stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a Doktorantka wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie językoznawstwa. Tym samym wnoszę o dopuszczenie mgr Katarzyny Bańki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

12.11.2007.

Joanna Polubińska-Jaska